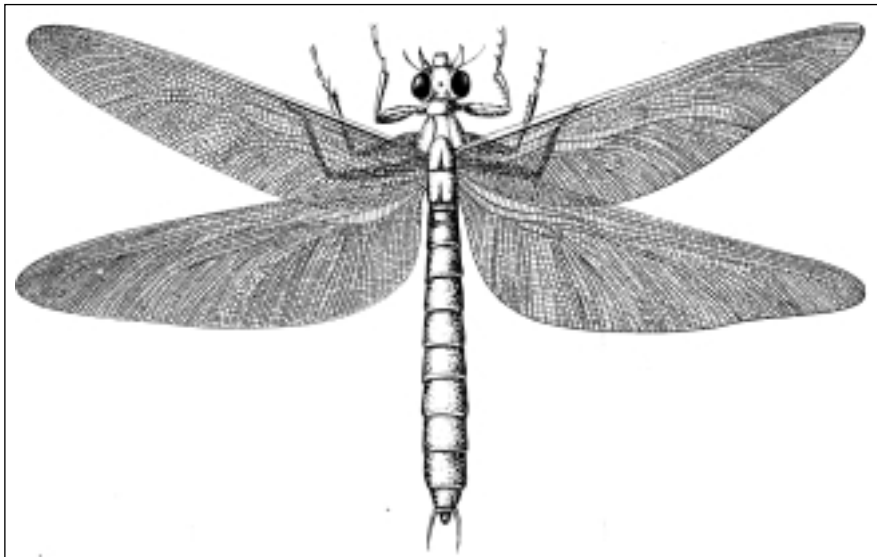

GAURKOAK ETA AURRETIKOAK

Munduan diran bizidun guztien artean, gaur talderik aundiena zomorroak dira, talde arrigarria!

Bost-bat milloi mota dirala diñoe jakitunak, pizti guztien artean lautik iru

— Aundienak 20 zm. daukaz luze eta txikiena gure begiakaz ikusi-eziña da.

Talderik ederrena dira pizti guztien artean: koloreak, milla eratako jantziak, bakoitza berean aberatsak. Eske-rrak geienak bizitza laburrekoak dira-na, Batzuk ikutuz beste barik ilten dira!

Ba-dagoz euren artean soiñu-joleak, antz artzailleak, saltari trebeak, alkimi-lariak, edo aztiak.

Gogoratu, esaterako, soiñularien artean euliak, eltxoak, erleak, kura-bioak edo txirri-txirriak.

Zorriak bere pixua baiño bi milla aldiz aundiagoa eroan leike bizkarrean, eta iñurriak bera baiño iru aldiz aundiagoa dan arria eroaten dau. Batzuk odol-edaleak dira, beste batzuk zomorro-jaleak.

Batzuk alkartuta bizi dira, aundi ta txikiak, euren mailletan. Iñurri batzuk alkar-lanean gizakiak baiño obeto erata dagoz. Zergaitik erleak sei-ertzeko tokiak egiten dabez.? Lanik gitxien daukenak diralako.

Etxea zaintzeko gudariak eukiten dabez eta euren erri-mugak artu be bai,

menpekoak eta serbitzailleak daukez...

Gizakiak milloi bat urte edo geiago daroaz munduan eta gizakia agertu zanerako, emen eroiezan ogeta amar milloi urte iñurriak ondo eratuta. Eske-rrakaurerapena egiten ez dakiena, Non legokez osterantzean?

...

Baiña ikusi daigungure gaurko zomorroen aurretikoak edo asabak nortzuk ziran!

Lamark jakintsuak (1744-1829) Darwin'enaurreapen edo eboluziñoari aurrea artu eutson gauza askotan eta auxe esan eban: Toki baten gertatzen danak bizidunen gorputza aldatu egiten dau. Gero Darwin'ek (1809-1882) onartu eta osotu egin eban aurerapena-ren bidea: Indartsuenak eta gerorako egokitzen diranak irauteen dabe bizidunen artean eta

aitzetan agertzen diran fosiletatik jakin geinkepizti bakoitza noizko dan. Orre-lan orain 500 milloi urtetribolitak bizi ziran. Oneixek dira zomorroen asabak.

Trilobita izenakgorputzean "tri" iru zati daukezala esan nai dau: Burua, bularra eta sabela. Uger egiten onak ziran eta bi milla mota dira ezagutuak.

Uretan ebiltzan lez, egobakoak ziran eta orain 280 milloi urte urten eben uretatik, agirian geratu ziran lur-arloetara, esaterako Australia'ren sortaldetara, Afrika'ren ipar-aldera,. Siberia'ren iparraldetara, Laurentia edo Kanada ta Alaska aldera

Ur-oxin orreitan aldaketa aundiak egin ebezan bai landarak eta bai piztiak.

Karbonifero-aldian landarak oso aundiak ziran eta zomorroak lurrera zabaldu ziran eta emen egaz egiten be ikasi eben, egodun biurtu ziran batzuk.

Lenengo edo primaria aldian, (500'etik 200 milloi urtera bitartean) zomorroak txiki biurtu ziran eta narraztiak egin ziran aundi. Or amaitu ziran trilobiteak.

Bigarren edo sekundaria aldian (200 milloi urtetik 100 milloi urtera) zabaldu egin ziran lurak, geiago agertu eta gaurko antzera geratu ziralako. landara loradunak agertu ziran eta euren ostean erleak eta mintxiak.

Iñurriak zenbat urtean emen dagozen ez dakigu. Zarrenak orain dirala 30 milloi urtekoak dira, baiña orreik ez dira lenengoak.

OLAZAR'tar Martin'ek

BIZKAITARRAI-BIZKAIERAZ*

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia
Kultura Saila
Departamento de Cultura

**ALDIZKARI ONEK
BIZKAI'KO FORU-ALDUNDIAREN
DIRU-LANGUNTZA JASO DAU**